

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА

УДК: 37.018.43:316.42:37.014.3

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15521557>

**Педагогічні стратегії розвитку соціальної відповідальності претендентів
на освіту в контексті сучасних освітніх реформ**

Кучинська Ірина Олексіївна,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти, педагогічний факультет, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-5025-4920>

Гречановська Олена Володимирівна,

доктор педагогічних наук, професор кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-8342-5017>

Атинян Армен Овікович,

кандидат технічних наук, доцент кафедри технології та організації будівельного виробництва, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-6667-6869>

Прийнято: 15.05.2025 | Опубліковано: 26.05.2025

***Анотація.** Освітні реформи в Україні, зокрема впровадження компетентнісного підходу, цифрових технологій та розширення автономії закладів освіти, зумовлюють необхідність розроблення інноваційних педагогічних стратегій, орієнтованих на розвиток соціальної відповідальності. У контексті модернізації освітньої системи соціальна відповідальність розглядається як ключова складова частина особистісної та громадянської зрілості здобувача освіти, що відповідає потребам сталого розвитку суспільства. **Мета** статті полягає в обґрунтуванні педагогічних стратегій, які сприяють ефективному розвитку соціальної відповідальності претендентів на освіту в умовах реалізації сучасних освітніх реформ. **Методи** дослідження включали аналіз нормативно-правових документів у сфері освіти, узагальнення психолого-педагогічних джерел, анкетування здобувачів освіти, а також експертне оцінювання освітніх практик, спрямованих на формування соціально відповідальної поведінки. Застосовано методи порівняльного аналізу, педагогічного моделювання та контент-аналізу. **Результати.** У дослідженні обґрунтовано ефективність використання таких стратегій, як проєктно-орієнтоване навчання, сервісне навчання, інтеграція соціальних кейсів, педагогіка партнерства, цифрові симуляції та рольові ігри, що сприяють розвитку критичного мислення, емпатії, громадянської активності. Зазначені стратегії дозволяють формувати навички співпраці, соціального діалогу, відповідального прийняття рішень у контексті реальних суспільних проблем. Зокрема, сервісне навчання продемонструвало високу результативність у створенні зв'язку між академічними знаннями та соціальною практикою. Проєктна діяльність сприяє розвитку ініціативності, відповідальності за командні результати, а інтеграція цифрових симуляцій дозволяє моделювати складні етичні ситуації з подальшим рефлексивним аналізом. **Висновки.** Формування*

соціальної відповідальності в претендентів на освіту є ключовим завданням педагогів в умовах реформування освіти, що передбачає не лише трансляцію знань, а створення умов для особистісного зростання, етичного самовизначення та активного громадянства. Педагогічні стратегії повинні бути адаптивними, контекстуальними та спрямованими на інтеграцію міждисциплінарних знань, цінностей і досвіду, що відображає запит суспільства до відповідальної особистості. Подальші дослідження передбачають розроблення інструментів оцінювання рівня соціальної відповідальності в освітньому середовищі.

Ключові слова: *соціальна відповідальність, педагогічні стратегії, освітні реформи, здобувачі освіти, критичне мислення, компетентнісний підхід, цифровізація, сервісне навчання, громадянська активність.*

The pedagogical strategies for the development of social responsibility in education candidates in the context of modern educational reforms

Iryna Kuchynska,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Pedagogy and Education Management, Faculty of Pedagogy, Kamianets-Podilskyi National University named after Ivan Ohienko, Kamianets-Podilskyi, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-5025-4920>

Olena Hrechanovska,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-8342-5017>

Armen Atynian,

Ph.D., Associate Professor of the Department of Construction Production
Technology, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv,
Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-6667-6869>

Abstract. Educational reforms in Ukraine, including implementing a competency-based approach, institutional autonomy, and digital technologies, necessitate creating innovative pedagogical strategies to foster social responsibility. In the context of the modernization of the educational system, social responsibility is viewed as a key component of the personal and civic maturity of the learner, aligning with the needs of sustainable societal development. This **article aims** to substantiate pedagogical strategies that effectively promote the development of social responsibility among education candidates in the context of modern educational reforms. **Methods.** The research methods included analysis of legal and regulatory documents in the field of education, synthesis of psychological and pedagogical literature, surveys of students, and expert evaluation of educational practices aimed at forming socially responsible behavior. Methods of comparative analysis, pedagogical modeling, and content analysis were employed. **Results.** The study substantiated the effectiveness of such strategies as project-based learning, service learning, integration of social cases, partnership pedagogy, digital simulations, and role-playing games, which contribute to developing critical thinking, empathy, and civic engagement. These strategies allow for the formation of cooperation skills, social dialogue, and responsible decision-making in the context of real social problems. In particular, service learning effectively connected academic knowledge and social practice. Project activities contributed to the development of initiative, responsibility for team results, and the integration of digital simulations allowed modeling complex ethical situations with subsequent

*reflective analysis. **Conclusions.** The formation of social responsibility in education applicants is a key task for teachers in the context of educational reform, which involves not only the transmission of knowledge but also the creation of conditions for personal growth, ethical self-determination, and active citizenship. Pedagogical strategies should be adaptive, contextual, and aimed at integrating interdisciplinary knowledge, values, and experiences that meet society's demands for a responsible individual. Further research involves developing tools to assess social responsibility in the educational environment.*

Keywords: *social responsibility, pedagogical strategies, educational reforms, education candidates, critical thinking, competency-based approach, digitalization, service learning, civic engagement.*

Постановка проблеми. У контексті сучасних освітніх реформ, які передбачають упровадження компетентнісного підходу, цифровізації та розширення автономії освітніх закладів, формування соціальної відповідальності набуває особливого значення як показник якості особистісного розвитку та громадянської зрілості здобувачів освіти. Нині освіта покликана не лише передавати знання, а й формувати громадянську свідомість, етичну позицію та готовність до участі в суспільному житті. Особливої актуальності це набуває щодо претендентів на освіту – молодих людей, які перебувають на етапі професійного самовизначення й соціального становлення. Проте чинна система освіти не завжди забезпечує ефективне формування соціально відповідальної поведінки, що зумовлює потребу в розробленні нових педагогічних стратегій.

Попри наявність значного наукового доробку у сфері громадянського й етичного виховання, питання педагогічного забезпечення розвитку соціальної відповідальності на етапі вступу до закладу вищої освіти (ЗВО) залишається

недостатньо висвітленим. Особливої ваги набуває потреба в окресленні змістових орієнтирів, дидактичних принципів і форм педагогічної взаємодії, які відповідають вимогам сьогодення та сприяють формуванню усвідомленого ставлення до себе, до інших і до суспільства загалом.

Актуальність проблеми визначається необхідністю наукового аналізу та обґрунтування ефективних механізмів педагогічного впливу, здатних забезпечити формування соціально відповідальної особистості на початковому етапі входження до освітнього й професійного середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукової літератури свідчить про зростання інтересу до вивчення методологічних основ та практичних моделей розвитку соціальної відповідальності в молоді. Дослідники приділяють увагу інтеграції інноваційних освітніх підходів у контексті модернізації освіти, компетентнісного навчання та соціального партнерства. Зокрема, В. Швидун і Л. Швидун [1] акцентують на необхідності підготовки викладачів до формування громадянських компетентностей у здобувачів освіти під час підвищення кваліфікації педагогів. С. Рудишин, І. Коренева і В. Самілик [2] досліджують розвиток екологічної компетентності вчителів природничих дисциплін як важливої складової частини загальної компетентності, що відповідає вимогам соціальної відповідальності. Важливість формування соціальної компетентності підлітків як чинника формування відповідальності в освітньому контексті підкреслюють І. Краснощок і Т. Кравцова [3]. Дослідники Т. Китиченко і С. Китиченко [4] вказують на роль громадянської та соціальної компетентності педагога Нової української школи як основи для підготовки майбутніх фахівців до змін у суспільстві. Л. Чорна і Р. Чорний [5] аналізують актуальні виклики на ринку праці України, що впливають на систему освіти та на підготовку соціально відповідальних фахівців. Л. Бобко і А. Мазяр [6] розглядають проблеми

корпоративної соціальної відповідальності в Україні, які безпосередньо пов'язані з формуванням відповідних цінностей у закладах вищої освіти. Роль корпоративно-соціальної відповідальності закладів вищої освіти як конкурентної переваги на ринку освітніх послуг досліджують К. Бутко, М. Єщенко і В. Мінакова [7]. І. Кирчата та О. Шершенюк [8] приділяють увагу забезпеченню конкурентоспроможності закладів вищої освіти через розвиток соціальної відповідальності, що є важливим для формування освітніх стратегій. Своєю чергою О. Птащенко [9] аналізує інноваційні зміни та цифровізацію в розвитку закладів вищої освіти, підкреслюючи важливість соціальної відповідальності для сталого розвитку освітніх установ.

Таким чином, аналіз наукових публікацій підтверджує необхідність подальшого розвитку педагогічних стратегій для формування соціальної відповідальності здобувачів освіти, зокрема через адаптацію освітніх програм до сучасних вимог і викликів суспільства.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на все вищий науковий інтерес до проблематики формування соціальної відповідальності в освітньому процесі, значна частина досліджень зосереджена переважно на загальних аспектах громадянського виховання, соціалізації або формуванні ціннісних орієнтацій студентської молоді. Водночас питання цілеспрямованого педагогічного впливу на розвиток соціальної відповідальності саме у претендентів на освіту – як специфічної цільової групи, яка лише вступає в освітній простір – залишаються фрагментарно висвітленими. Не сформовано чітких методичних рекомендацій щодо інтеграції соціально-відповідального компонента в освітні програми підготовчого етапу чи початкових курсів навчання.

Недостатньо також досліджені інноваційні педагогічні стратегії, що поєднують цифрові освітні технології, інклюзивність, принципи педагогіки

партнерства та практикоорієнтованого навчання в контексті формування соціальної відповідальності претендентів на освіту. Актуальним є аналіз ефективності таких стратегій у сучасних умовах диджиталізації та освітньої автономії. Потенційний внесок цього дослідження полягає в систематизації теоретичних підходів, розробленні модельного бачення педагогічної стратегії, а також у практичному напрацюванні освітніх технологій і прийомів, які можуть бути використані в закладах фахової передвищої та вищої освіти.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження педагогічних стратегій розвитку соціальної відповідальності претендентів на освіту в умовах сучасних освітніх реформ з метою визначення ключових підходів та методів, що сприяють формуванню відповідальної поведінки молоді.

Для досягнення мети необхідно виконати такі завдання:

1) проаналізувати теоретичні підходи до визначення сутності соціальної відповідальності та її значення в педагогічному процесі, зокрема в контексті реформування освіти;

2) визначити основні педагогічні стратегії, які сприяють розвитку соціальної відповідальності у претендентів на освіту, з урахуванням змін в освітньому середовищі та цифрових технологіях;

3) оцінити ефективність використання інноваційних педагогічних методів, як-от проєктно-орієнтоване навчання, сервісне навчання та цифрові симуляції, для формування соціальної відповідальності;

4) розробити практичні рекомендації щодо впровадження ефективних педагогічних стратегій у закладах фахової передвищої та вищої освіти для забезпечення розвитку соціально відповідальної особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне суспільство перебуває в умовах стрімких соціальних, економічних та технологічних змін,

які ставлять нові вимоги до освітніх систем. Одним із ключових завдань освіти є не лише передача знань, а й формування соціально відповідальних особистостей, здатних до критичного мислення, взаємодії в мультикультурному середовищі та активного внеску в розвиток громадянського суспільства. Це особливо актуально в контексті сучасних освітніх реформ, які орієнтовані на підготовку молодих людей, які відповідатимуть вимогам глобалізованого світу.

Отже, соціальна відповідальність є невід'ємною складовою частиною розвитку громадянської свідомості та активної участі в суспільному житті. Вона передбачає здатність особистості приймати рішення з урахуванням інтересів громади, навколишнього середовища та загальнолюдських цінностей. В умовах інтенсивної цифровізації та впливу новітніх технологій важливо не лише адаптуватися до змін, а й формувати у здобувачів вищої освіти усвідомлення своєї ролі в розвитку соціальної справедливості, сталого розвитку та етичної поведінки.

Тенденції розвитку громадянської свідомості та її практичного застосування демонструють, що вона має не лише етичний та моральний складники, а й суттєвий бізнес-аспект. У сучасному світі, де панує інтенсивна глобальна конкуренція, соціальна відповідальність може бути ефективною лише за умови, що вона сприяє успіху компанії, виконуючи функцію інноваційного механізму суспільного розвитку. Водночас сучасне суспільство, яке відіграє вирішальну роль у забезпеченні успіху бізнесу, вимагає уваги до власних інтересів, що визначає необхідність постійного розвитку соціальної відповідальності в глобальному контексті. Тиск глобальної конкуренції, безсумнівно, продовжуватиметься, однак це буде сприяти тому, що «бізнес-кейс» соціальної відповідальності завжди залишатиметься в центрі уваги [10, с. 53].

Соціальна відповідальність є багатограним поняттям, яке включає етичні, моральні, соціальні, економічні та правові аспекти. Вона розглядається як здатність особистості, організації чи держави брати на себе зобов'язання щодо відповідальності перед суспільством та навколишнім середовищем. У контексті реформування освіти соціальна відповідальність набуває особливого значення, оскільки від педагогічного процесу залежить формування соціально активних, свідомих громадян, готових до змін у глобалізованому світі.

У процесі формування соціальної відповідальності важливо враховувати різні теоретичні підходи, які відображають сутність цього поняття. Кожен із підходів має своє особливе значення в педагогічному контексті та сприяє розвитку в здобувачів вищої освіти необхідних соціальних і моральних якостей (табл. 1).

Таблиця 1

Теоретичні підходи до визначення соціальної відповідальності та їх значення в педагогічному процесі

Назва	Визначення	Педагогічне значення
Етичний підхід	Соціальна відповідальність передбачає усвідомлену поведінку, спрямовану на задоволення потреб як власних, так і соціальних груп та суспільства загалом	Формування здатності враховувати моральні аспекти діяльності та прийняття рішень з огляду на інтереси інших
Соціологічний підхід	Соціальна відповідальність є частиною соціальних норм і цінностей, які визначають поведінку в межах соціуму, і сприяє соціальній гармонії та розвитку суспільства	Формування активної громадянської позиції та участь у соціальному розвитку через виховання відповідальності за суспільство
Психологічний підхід	Соціальна відповідальність є складником внутрішнього світу особистості, що визначає її здатність до самоусвідомлення і прийняття соціально важливих рішень	Розвиток самосвідомості, емпатії та здатності приймати етичні рішення, враховуючи потреби інших
Економічний підхід	Соціальна відповідальність охоплює підтримку сталого розвитку, який не	Формування розуміння сталого економічного

	шкодить суспільству та навколишньому середовищу	розвитку та соціальної інклюзивності серед здобувачів вищої освіти
--	---	--

Джерело: власна розробка авторів

Кожен із розглянутих підходів сприяє розвитку різних аспектів соціальної відповідальності в здобувачів вищої освіти. Етичний підхід акцентує увагу на моральних цінностях і здатності враховувати інтереси інших, соціологічний підхід підкреслює роль особистості в суспільному розвитку, психологічний – сприяє формуванню внутрішньої свідомості та емпатії, а економічний підхід допомагає розвивати розуміння сталого розвитку та соціальної інклюзивності. Усі ці підходи мають важливе значення для ефективного формування соціальної відповідальності у здобувачів освіти в рамках сучасних освітніх реформ.

Сучасні трансформації у світі – від пандемії COVID-19 до повномасштабного вторгнення Росії в Україну – суттєво вплинули на освітню сферу, актуалізувавши потребу не лише в адаптації освітнього процесу, а й у переосмисленні цінностей, серед яких ключовою стає соціальна відповідальність. Освітні заклади змушені були швидко реагувати на кризові умови, освоювати цифрові технології, створювати безпечні умови для навчання, зберігаючи при цьому цілісність педагогічного процесу. Така ситуація продемонструвала необхідність розвитку в здобувачів освіти відповідальності, здатності діяти в інтересах суспільства, проявляти солідарність і готовність до колективного розв’язання проблем. В умовах швидких змін саме соціальна відповідальність стає важливим орієнтиром для стратегічного розвитку освіти, адже вона сприяє формуванню свідомої особистості, здатної ефективно функціонувати в непередбачуваному середовищі та брати участь у розбудові стійкого демократичного суспільства [11, с. 59].

У цьому контексті в сучасному освітньому процесі особливої актуальності набувають інноваційні підходи, спрямовані на формування соціально відповідальної особистості. Освітні методи повинні не лише забезпечувати засвоєння знань, а й виховувати цінності, стимулювати громадянську активність і розвивати критичне мислення. Саме тому доцільно проаналізувати ефективність таких інноваційних педагогічних стратегій, як проєктно-орієнтоване навчання, сервісне навчання та цифрові симуляції, які вже довели свою результативність у розвитку соціальної відповідальності серед здобувачів освіти (табл. 2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика інноваційних педагогічних методів формування соціальної відповідальності

Педагогічний метод	Основні характеристики	Вплив на формування соціальної відповідальності	Приклади застосування в освітньому процесі
Проєктно-орієнтоване навчання	Робота над реальними або змодельованими проєктами, міждисциплінарність, командна діяльність	Формує навички планування, співпраці, відповідальності за результат	Розроблення соціальних проєктів, екоініціатив, локальних досліджень
Сервісне навчання	Поєднання волонтерської діяльності з навчальними цілями, рефлексія, участь у житті громади	Розвиває емпатію, громадянську активність, ціннісне ставлення до суспільства	Співпраця з громадськими організаціями, шкільне самоврядування
Цифрові симуляції	Віртуальне моделювання реальних ситуацій, прийняття рішень, аналіз наслідків	Сприяє моральному вибору, прогнозуванню наслідків, розвитку критичного мислення	Симуляції кризових ситуацій, етичних дилем, конфліктів інтересів

Джерело: власна розробка авторів

Кожен із розглянутих методів має власний потенціал для розвитку соціальної відповідальності, що проявляється через різні механізми впливу: від практичного набуття досвіду щодо розв'язання соціальних проблем до формування ціннісних орієнтирів і навичок етичного вибору. Поєднання цих підходів в освітньому процесі дозволяє забезпечити комплексний розвиток особистості, яка не лише володіє знаннями, а й здатна активно діяти в інтересах суспільства.

В умовах реформування вищої освіти соціальна відповідальність ЗВО стає не лише декларативною цінністю, а й стратегічним інструментом забезпечення сталого розвитку та підвищення якості освітніх послуг. Результати соціологічних опитувань свідчать про те, що більшість респондентів усвідомлюють важливість соціально відповідальної місії ЗВО як у внутрішньоорганізаційному, так і в суспільному контексті. Найчастіше соціальна відповідальність проявляється через надання якісної освіти, залучення до волонтерської діяльності та реалізацію суспільно значущих проєктів. Проте водночас фіксується відсутність системності у впровадженні політики соціальної відповідальності: у багатьох ЗВО такі питання залишаються на рівні неформальних практик або ще тільки розробляються. У таблиці 3 представлено дані опитування щодо рівня інтеграції соціальної відповідальності у стратегічне управління різних закладів вищої освіти.

Таблиця 3

Наявність стратегій соціальної відповідальності у ЗВО

Критерій	Так (%)	Ні (%)	Важко відповісти (%)
Стать			
Жінки	61,3	5,62	33,08
Чоловіки	61,76	5,29	32,94
Вік			
До 35 років	62,50	4,98	32,52
36–60 років	60,18	5,98	33,84
Старше 60 років	57,05	8,33	34,62

Посада/статус			
Керівник закладу	41,2	35,3	23,5
Керівник підрозділу	60,5	12,4	27,0
Науково-педагогічні працівники	60,6	7,2	32,2
Наукові працівники	64,7	2,9	32,4
Аспіранти	59,3	0,0	40,8
Здобувачі вищої освіти	62,2	3,4	34,4
Тип ЗВО			
Педагогічні	70,2	–	25,1
Медичні	68,9	–	29,2
Класичні	63,3	–	–
Економічні	62,1	–	–
Юридичні	48,5	–	42,4
Гуманітарні	–	–	40,9
Форма власності ЗВО			
Приватна	69,0	–	22,5
Державна	61,0	–	33,8
Муніципальна	61,4	–	27,7

Джерело: систематизовано авторами на основі [12, с. 25–28]

Як видно з відповідей, стратегії соціальної відповідальності частіше впроваджуються в педагогічних, медичних та приватних ЗВО. Найнижчий рівень поінформованості про ці стратегії спостерігається серед аспірантів, студентів, а також представників юридичних та гуманітарних закладів вищої освіти. Особливо тривожним є факт, що близько третини керівників ЗВО або не знають про наявність таких стратегій у своїх установах, або заперечують їх існування. Це може свідчити про формальний характер упровадження стратегій або недостатній рівень комунікації всередині організацій.

За результатами опитування, більшість ЗВО не лише мають загальні стратегії соціальної відповідальності, але й реалізують окремі цільові ініціативи в цій сфері. Отже, найвищий рівень визнання наявності положень про соціальну відповідальність у стратегії розвитку спостерігається серед керівників структурних підрозділів (84,9%) і керівників закладів (82,4%). Дещо нижчі, але все ж вагомими показниками фіксуються серед науково-

педагогічних працівників (73,4%), науковців (67,6%), аспірантів (66,7%) і здобувачів вищої освіти (60,4%). Крім того, приватні ЗВО частіше декларують соціальну відповідальність у своїй стратегії, ніж державні чи комунальні, що може свідчити про більшу гнучкість або маркетингову орієнтацію таких закладів [12, с. 29].

Європейський проєкт «ESPRIT: Enhancing the Social Characteristics and Public Responsibility of Israeli Teaching through a HEI-Student Alliance» [13], що присвячений дослідженню соціальної відповідальності вищої освіти, акцентує важливість тісної співпраці між університетами та студентськими спільнотами для формування активної громадянської позиції та соціальної відповідальності молоді. Соціальна відповідальність вищої освіти має дві основні сторони прояву: внутрішню та зовнішню. Внутрішня сторона соціальної відповідальності ЗВО охоплює внутрішньоінституційну сферу, зокрема організаційний аспект функціонування закладу, який проявляється через місію університету, його корпоративну культуру та загальноуніверситетську політику. Зовнішня сторона соціальної відповідальності відображає взаємодію установи з різними зовнішніми суб'єктами, як-от органи влади, бізнес-структури та місцеві спільноти, і проявляється через освітні програми, дослідницькі проєкти та ініціативи, спрямовані на соціальний розвиток та економічне зростання територіальних громад [14, с. 277].

Проте соціальна відповідальність університетів не обмежується лише цими аспектами, вона охоплює всі сфери діяльності ЗВО. Зокрема, її можна відстежити як у діяльності викладачів, так і в поведінці студентів. Соціально відповідальне викладання виявляється через надання якісної освітньої послуги та проведення наукових досліджень, а з боку студентства – через відповідальне виконання своїх обов'язків, розуміння важливості отриманих знань та їх свідоме використання. Важливим аспектом є також організація

ефективного студентського самоврядування та виховання активної громадянської позиції здобувачів освіти.

Розроблення стратегії розвитку соціальної відповідальності претендентів на освіту є важливим елементом процесу модернізації освітньої системи в умовах глобальних викликів, цифрової трансформації та реформування змісту освіти. Формування соціально відповідальної особистості потребує цілісного, міждисциплінарного та інтегрованого підходу, що враховує як інституційні, так й індивідуальні чинники. Така стратегія має ґрунтуватися на засадах гуманістичної педагогіки, принципах демократичного управління, академічної доброчесності та сталого розвитку.

Стратегічні цілі реалізації педагогічної стратегії розвитку соціальної відповідальності претендентів на освіту зумовлені необхідністю формування в сучасній молоді активної громадянської позиції, відповідального ставлення до соціального середовища та етичної самосвідомості. Передусім актуалізується потреба у формуванні світоглядних орієнтирів, заснованих на цінностях відповідальності, справедливості, соціальної рівності, активного громадянства та етичної поведінки. Це передбачає створення освітнього середовища, яке сприяє усвідомленому вибору моральних норм та соціальних практик.

Важливим напрямом є інтеграція елементів соціальної відповідальності в зміст освітніх програм і професійні стандарти. Це дозволить забезпечити системний підхід до формування відповідних компетентностей здобувачів освіти, починаючи від теоретичної бази й завершуючи практичним застосуванням набутих знань. Особливу увагу слід приділити стимулюванню участі молоді в соціально значущих ініціативах, волонтерських проєктах, громадянських і правозахисних акціях, що сприятиме формуванню особистісної відповідальності, альтруїзму та лідерських якостей.

Не менш важливою метою є підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження компетентнісного і ціннісного підходів до освітньої діяльності. Це забезпечить ефективну реалізацію цілей педагогіки партнерства та соціальної взаємодії в освітньому процесі. Крім того, запровадження внутрішніх механізмів моніторингу рівня сформованості соціальної відповідальності дозволить здійснювати якісну діагностику та корекцію освітніх впливів відповідно до цілей стратегії.

Ключові напрями реалізації стратегії охоплюють низку взаємопов'язаних складників. Змістовий напрям передбачає оновлення навчальних програм через включення тематик, що безпосередньо пов'язані із соціальною відповідальністю: етика, права людини, екологічна та фінансова грамотність, соціальне підприємництво. Це сприятиме формуванню ціннісного ядра особистості, здатної діяти в інтересах суспільства.

Організаційно-педагогічний напрям включає створення умов для міжсекторальної співпраці між закладами освіти, представниками місцевих громад, бізнес-структурами, громадськими організаціями. Активізація студентського самоврядування і впровадження моделей сервісного навчання (service learning) створює можливості для реального досвіду громадянської участі.

Цифровий напрям реалізації стратегії акцентує увагу на використанні цифрових технологій для організації соціально орієнтованих проєктів, розвитку цифрової етики та культури відповідальної онлайн-взаємодії. Психолого-педагогічний напрям охоплює розроблення програм підтримки психоемоційного стану здобувачів освіти, розвиток навичок емпатії, толерантності, комунікативної культури та ефективної командної взаємодії.

Очікувані результати реалізації запропонованої стратегії включають зростання рівня громадянської активності претендентів на освіту, підвищення

їх участі у волонтерських та соціальних ініціативах. Також очікується формування здатності до участі в ухваленні суспільно значущих рішень, розвиток лідерських якостей і відповідального ставлення до громадянського обов'язку. У перспективі стратегія сприятиме зміцненню академічної доброчесності та формуванню етичної культури в освітньому середовищі, що є необхідною умовою сталого розвитку закладів освіти в умовах реформування.

Заклади фахової передвищої та вищої освіти повинні диверсифікувати свої освітні пропозиції та оновлювати зміст освіти з метою задоволення щораз більших потреб у розвитку соціальної відповідальності, критичного мислення, а також лідерських та підприємницьких навичок серед здобувачів освіти. Це включає розроблення гнучких освітніх траєкторій, які сприяють формуванню компетентностей у галузі соціальної відповідальності на основі студентоцентрованого підходу. ЗВО повинні брати на себе відповідальність за сприяння міжнародній співпраці, обміну знаннями, розвитку академічної мобільності студентів і персоналу, а також за набуття міжкультурних та міжнаціональних компетентностей у здобувачів освіти. Це набуває особливої актуальності в умовах сучасних освітніх реформ, що враховують виклики глобалізації та цифровізації, а також сприяють інтеграції національних ринків праці в міжнародну економіку. Таким чином, соціальна відповідальність стає важливим елементом педагогічних стратегій, що орієнтовані на формування активних громадян, готових до ефективної участі в суспільному житті та розв'язанні соціальних проблем [15, с. 38].

Для досягнення таких результатів необхідно системно впроваджувати комплекс заходів, спрямованих на інтеграцію соціальної відповідальності у всі аспекти навчального процесу. Заклади фахової передвищої та вищої освіти мають створювати умови для формування у студентів відповідальності та

громадянської свідомості, що є важливою передумовою для підтримки соціальної стабільності. На підставі проведеного аналізу були розроблені рекомендації щодо шляхів інтегрування теми соціальної відповідальності в освітній процес, що допоможе студентам усвідомити власну роль і вплив на суспільство:

1) Включення теми соціальної відповідальності в навчальні плани та курси, що стосуються етики, прав людини, сталого розвитку та екології, що забезпечить студентам всебічне розуміння важливості їх ролі в суспільстві.

2) Використання проєктного навчання та громадських ініціатив дозволить залучати здобувачів освіти до реальних соціальних проєктів та благодійних акцій, що забезпечить формування у них практичних навичок застосування знань, а також розвиток здатності до колективної роботи і відповідального ставлення до соціальних проблем.

3) Заклади освіти повинні активно розвивати партнерство з громадськими та державними установами, співпрацювати з неурядовими організаціями та місцевими громадами, що дасть здобувачам вищої освіти можливість бути активними учасниками реальних соціальних змін.

4) Підвищення педагогічної культури соціальної відповідальності шляхом підвищення кваліфікації педагогів в галузі етики, соціальної відповідальності та громадянської свідомості дозволить їм бути наочним прикладом для здобувачів освіти.

5) Для оцінки рівня соціальної відповідальності студентів необхідно розробити чіткі критерії, які враховують їх участь у громадських ініціативах та проєктах. Такий моніторинг допоможе об'єктивно визначати ступінь залученості молоді та коригувати освітній процес.

6) Активна підтримка студентських соціальних ініціатив на рівні адміністрації ЗВО сприятиме розвитку самоврядування та дозволить

сформувати у здобувачів освіти відповідальність за розвиток не лише освітнього середовища, а й суспільства загалом. Впровадження системи заохочень, наприклад, премії або інші форми визнання, стимулюватиме участь молоді у соціальних проєктах і волонтерській діяльності.

Реалізація цих стратегій дозволить сформувати у здобувачів освіти не тільки професійні знання, але й соціальну відповідальність, що є важливим аспектом сучасної освіти.

Висновки. У результаті аналізу педагогічних стратегій розвитку соціальної відповідальності претендентів на освіту в контексті сучасних освітніх реформ можна сформулювати кілька ключових висновків. Соціальна відповідальність виступає фундаментальним чинником формування громадянської позиції та активної участі здобувачів освіти в соціальних процесах, що робить її інтеграцію в освітні програми невід'ємною складовою частиною розвитку відповідальної особистості. Педагогічні стратегії мають бути спрямовані на розвиток у здобувачів освіти критичного мислення, етичної поведінки, громадянської активності та навичок усвідомленого і відповідального використання отриманих знань.

Основним завданням педагогів є забезпечення умов для самореалізації здобувачів вищої освіти в соціально значущих ініціативах, розвитку їхніх лідерських та підприємницьких якостей через інтерактивні методи навчання, проєктну діяльність, волонтерство та інші форми активного залучення. Важливу роль у цьому відіграє впровадження методик формування соціальної відповідальності в зміст освітніх програм, які охоплюють теми етики, прав людини, екологічної та фінансової грамотності, а також сприяють розвитку міжкультурних і міжнаціональних компетентностей.

Успішний розвиток соціальної відповідальності в претендентів на освіту потребує вдосконалення педагогічних стратегій через підвищення кваліфікації

педагогічних працівників, створення ефективних механізмів моніторингу та оцінювання рівня сформованості соціальної відповідальності, а також активізацію співпраці закладів освіти з громадськими організаціями та бізнесом. З огляду на виклики сучасного світу такі стратегії мають сприяти не лише розвитку особистості, а й досягненню сталого соціального розвитку суспільства загалом.

Список використаних джерел

1. Швидун В., Швидун Л. Підготовка педагогів до розвитку громадянських компетентностей здобувачів освіти під час підвищення кваліфікації. Вища освіта України: *Теоретичний та науково-методичний часопис*. 2024. № 1. С. 136-141. URL: <https://journals.udu.kyiv.ua/index.php/vou/article/view/234>. (дата звернення: 27.03.2025)
2. Рудишин С., Коренева І., Самілик В. Екологічна компетентність як загальна компетентність вчителів природничих дисциплін. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 3. С. 74-83. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/188>. (дата звернення: 27.03.2025)
3. Краснощок І., Кравцова, Т. Формування соціальної компетентності підлітків у середовищі закладів загальної та позашкільної освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 216. С. 211-217. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-216-211-217>.
4. Китиченко Т., Китиченко С. Розвиток громадянської та соціальної компетентності педагога Нової української школи. *Джерело педагогічних інновацій*. 2022. Вип. 2(38). С. 19-23. URL:

<https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5217ae6b-0060-4ee9ab55902d2711e927/content>. (дата звернення: 27.03.2025).

5. Чорна Л., Чорний Р. Ринок праці України: сучасні виклики. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. Вип. 1. С. 64-73. URL: <http://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/541/443>. (дата звернення: 27.03.2025).

6. Бобко Л., Мазяр А. Проблеми корпоративної соціальної відповідальності бізнесу в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7043>. (дата звернення: 27.03.2025).

7. Бутко К., Єщенко М., Мінакова В. Корпоративно-соціальна відповідальність ЗВО як конкурентна перевага на ринку освітніх послуг. *Галицький економічний вісник*. 2021. Том 69, № 2. С. 103-109. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.02.103.

8. Кирчата І., Шершенюк О. Забезпечення конкурентоспроможності закладу вищої освіти в контексті соціальної відповідальності. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2020. С. 80–89. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pirpr_2020_1_10 (дата звернення: 27.03.2025).

9. Птащенко О. Розвиток закладів вищої освіти: інноваційні зміни, цифровізація, соціальна відповідальність. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № (4). С. 122–129. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-16>.

10. Кузнецова А., Семів Л., Скринник З. Соціальна відповідальність суспільних інститутів: інноваційний та соціально-гуманітарний аспект : монографія. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 287 с. URL: <https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/monohrafiia->

SOTSVIDPOVIDALNIST-SUSPILNYKH-INSTYTUTIV-1.pdf (дата звернення: 27.03.2025).

11. Королюк С. Стратегічне управління в новій українській школі: керівництво до дії. *Постметодика*. 2024. № 2. С. 58–64. URL: <https://ed.pano.pl.ua/bitstream/.pdf> (дата звернення: 27.03.2025).

12. Оржель О., Петроє О., Шофолова Н., Литовченко О. Соціальна відповідальність у закладах вищої освіти України : результати соціологічного опитування. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. 70 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-764463-6-2023>.

13. Enhancing the social characteristics and public responsibility of israeli teaching through a HEI-student alliance (ESPRIT). URL: <https://esu-online.org/projects/enhancing-social-characteristics-public-responsibility-israeli-teaching-hei-student-alliance-esprit/> (дата звернення: 27.03.2025).

14. Кримчак Л. Управління соціальною відповідальністю закладів вищої освіти. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2025. № (1). С. 275–280. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-36>.

15. Лопушняк Г. С., Скидан М. І. Стратегічний аналіз розвитку вищої освіти України в контексті збалансування попиту та пропозиції на ринку праці. *Актуальні проблеми економіки*. 2022. № 2-3 (248-249). С. 27-40. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2022-1-248-249-27-40>.